

3. Odpoveď ministra práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky J. Richtera na interpeláciu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky J. Mičovského podanú 13. novembra 2015 vo veci financovania starostlivosti o postihnutých občanov

Ján Richter

minister práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

SEKRETARIÁT PREDSEDU NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY		
Dátum zaevidovania: 17-12-2015		
Číslo spisu: PZENS-930/2015		
Listy: //	Prílohy: 1/5	
RZ	ZH	LU

Bratislava 14. decembra 2015
Číslo: 4830/2015-M_OPVA- 53726

Vážený pán poslanec,

k Vašej interpelácii a k jednotlivým otázkam vo veci financovania služieb starostlivosti o postihnutých občanov si dovoľujem uviesť nasledovné:

1. Kto je reálne na Vašom ministerstve zodpovedný za vzniknutú situáciu?

Národný projekt Podpora opatrovateľskej služby bol realizovaný v čase od marca 2014 do októbra 2015 na území Slovenskej republiky (okrem Bratislavského samosprávneho kraja) s celkovou výškou alokácie 28.000.000 Eur. Národný projekt bol preukázateľne veľkým prínosom v oblasti sociálnej politiky na lokálnej úrovni. Jeho hlavnou myšlienkou bolo zvýšenie kvality poskytovaných služieb priamo v prirodzenom prostredí klientov, sprístupniť túto službu väčšiemu počtu osôb odkázaných na pomoc a vytvoriť predpoklady rozšírenia poskytovania opatrovateľskej služby aj do regiónov resp. obcí, ktoré doteraz reálne túto formu sociálnej služby neposkytovali. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR si preto uvedomuje nevyhnutnosť ich opätovného nastavenia aj v programovom období 2014–2020 a všetko svoje úsilie sústreďuje na úpravu a modifikáciu tak, aby tento osvedčený projekt bol v súlade so schváleným operačným programom Ľudské zdroje a mohol byť opakovane podporený z európskych štrukturálnych a investičných fondov.

Zamestnanci Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny od schválenia projektového zámeru národného projektu intenzívne pracovali na príprave žiadosti o nenávratný finančný príspevok. V súlade s princípom partnerstva boli na prípravu projektu prizvaní aj zástupcovia ZMOS, Asociácie poskytovateľov sociálnych služieb SR, Slovenskej katolíckej charity, Slovenského červeného kríža a Komory mimovládnych neziskových organizácií.

Operačný program Ľudské zdroje sa od predchádzajúceho operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia líši v primárnych a kľúčových nastaveniach. Slovenská republika po prvýkrát spracovala operačný program ako multifondový, čo má zabezpečiť zjednodušenie, vyššiu koordináciu a efektívnosť plánovaných aktivít. Preto je potrebné opätovne nastaviť všetky riadiace dokumenty nevyhnutné pre prípravu projektov a k projektom pristupovať ako k úplne novým. Zároveň je však potrebné do konkrétnych projektov zapracovať aj skúsenosti vychádzajúce z implementačnej praxe v súčasnosti realizovaných projektov.

S ohľadom na všetky nevyhnutné úpravy a zmeny reflektujúce nastavenia operačného programu ministerstvo práce v spolupráci s Implementačnou agentúrou MPSVR SR a partnermi k dnešnému dňu spracovalo projektové zámery projektu, ktoré boli schválené príslušnou komisiou pri Monitorovacom výbore pre

Operačný program Ľudské zdroje. V súčasnosti pracuje na ďalších procesných úkonoch, ktoré budú kľúčom k vydaniu Rozhodnutia o schválení žiadosti o nenávratný o nenávratný finančný príspevok národného projektu.

Je potrebné ale zdôrazniť skutočnosť, že Národný projekt Podpora opatrovateľskej služby a jeho realizácia predstavovali len vytvorenie podporného prostredia stimulujúceho rozvoj domácej opatrovateľskej služby – jej poskytovanie a zabezpečovanie je realizované v rámci zákonom o sociálnych službách ustanovenej pôsobnosti lokálnych samospráv. Išlo len o časovo obmedzený podporný finančný nástroj na napĺňanie im zákonom o sociálnych službách ustanovených pôsobností. Cieľom Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny bolo zabezpečiť a podporiť lepší prístup odkázaných fyzických osôb k domácej opatrovateľskej službe. Zmluvné strany tohto projektového financovania si boli vedomé dočasnosti realizácie projektu i súvisiacich záväzkov zabezpečenia udržateľnosti nimi realizovaných aktivít v budúcnosti z iných zdrojov.

2. Ako bude v prechodnom období – od ukončenia projektu do začiatku fungovania nového projektu financovaného z eurofondov, zabezpečené financovanie starostlivosti o postihnutých občanov? Myslíte si, že postihnutie sa dá ukončiť ako financovanie cez eurofondy?

K tejto otázke mi dovoľte zdôrazniť skutočnosť, že poskytovanie domácej opatrovateľskej služby je regulované zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“); ide o právnu úpravu, ktorá je súčasťou práva sociálneho zabezpečenia – ide teda o súčasť zákonného systému sociálneho zabezpečenia, ktorého funkčnosť je zabezpečená aj mimo rámca projektového financovania.

V zákone o sociálnych službách sú ustanovené podmienky poskytovania domácej opatrovateľskej služby. Jej poskytnutie alebo zabezpečenie poskytovania patrí do originálnej kompetencie obce (bez ohľadu na počet jej obyvateľov) a ide o obligatórnu sociálnu službu. To znamená, že každý občan, ktorý splní podmienky (má právoplatné rozhodnutie obce o odkázanosti na domácu opatrovateľskú službu, t.j. je odkázaný na pomoc inej osoby minimálne v stupni II. a to z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku) má právo požiadať príslušnú obec, v ktorej má trvalý pobyt, o poskytnutie alebo zabezpečenie domácej opatrovateľskej služby, a to prostredníctvom verejného alebo neverejného poskytovateľa na základe informovaného výberu poskytovateľa zo strany tohto občana. To znamená, že konkrétneho poskytovateľa si vyberá klient a obec mu poskytne všetky potrebné informácie k jeho rozhodnutiu. Ak sú splnené v individuálnom prípade podmienky na poskytnutie alebo zabezpečenie poskytnutia domácej opatrovateľskej služby bezodkladne, ak je život alebo zdravie občana vážne ohrozené, napr. v dôsledku toho, že nemá žiadnu blízku osobu a nemá zabezpečenú osobnú starostlivosť alebo jej nie je možné túto osobnú starostlivosť zabezpečiť blízkymi osobami, obec je povinná poskytnúť alebo zabezpečiť domácu opatrovateľskú službu bezodkladne. Oblasť a zoznam jednotlivých úkonov, ktoré je možné v rámci domácej opatrovateľskej služby poskytovať, je upravený v prílohe č. 4 zákona o sociálnych službách (sebaobslužné úkony, úkony starostlivosti o domácnosť, základné sociálne aktivity). V konkrétnom prípade rozsah úkonov vychádza zo záverov posudku o odkázanosti na sociálnu službu (je podkladom na vydanie rozhodnutia o odkázanosti na domácu opatrovateľskú službu) a je dohodnutý v písomnej zmluve o poskytovaní domácej opatrovateľskej služby uzatvorenej medzi prijímateľom tejto sociálnej služby a jej konkrétnym poskytovateľom.

Zo samosprávnej pôsobnosti obcí v oblasti poskytovania alebo zabezpečovania poskytovania domácej opatrovateľskej služby vyplýva aj jej pôsobnosť v oblasti sledovania záujmu svojich obyvateľov o domácu opatrovateľskú službu a monitorovania dostatočnosti kapacity poskytovateľov domácej opatrovateľskej služby v územnom obvode, a to aj v rámci vypracúvania a schvaľovania komunitného plánu sociálnych služieb vo svojom územnom obvode, v ktorom zohľadňuje obec miestne špecifiká a potreby fyzických osôb v oblasti sociálnych služieb poskytovaných v jej územnom obvode, určuje potreby rozvoja sociálnych služieb a personálne

podmienky, finančné podmienky, prevádzkové podmienky a organizačné podmienky na ich zabezpečenie. Obec vypracúva a schvaľuje komunitný plán sociálnych služieb na základe Národných priorít rozvoja sociálnych služieb. Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015–2020 vypracované a zverejnené Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR obsahujú aj prioritu „Zabezpečenia dostupnosti sociálnych služieb v súlade s potrebami cieľových skupín a komunity – podporiť rozvoj existujúcich a nových sociálnych služieb a odborných činností komunitného charakteru s dôrazom na služby pre rodiny, ktoré sa starajú o člena odkázaného na pomoc inej osoby pri sebaobslužbe“, a to vrátane domácej opatrovateľskej služby. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR presadzuje potrebu rozvoja komunitných sociálnych služieb, vrátane domácej opatrovateľskej služby, a to v súlade s realizáciou stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR, ktorá predstavuje oficiálne prihlásenie sa k celosvetovému trendu náhrady inštitucionálnej izolácie a segregácie ľudí, vyžadujúcich dlhodobú pomoc a starostlivosť, v špecializovaných zariadeniach alternatívnym modelom siete spolupracujúcich a navzájom prepojených sociálnych služieb poskytovaných v integrovaných podmienkach miestnych komunit.

Zákon o sociálnych službách obsahuje právne mechanizmy aj na zabezpečenie cenovej dostupnosti poskytovania domácej opatrovateľskej služby. Fyzická osoba, odkázaná na domácu opatrovateľskú službu získa informácie o konkrétnych poskytovateľoch domácej opatrovateľskej služby na príslušnej obci, a to aj vrátane informácie o požadovaných úhradách za poskytovanú domácu opatrovateľskú službu tak, aby mohla realizovať informovaný výber konkrétneho poskytovateľa i s ohľadom na informácie o výške úhrady.

Verejní poskytovatelia domácej opatrovateľskej služby na lokálnej úrovni určujú sumu úhrady za túto sociálnu službu, spôsob jej určenia a platenia úhrady zmluvou o poskytovaní tejto sociálnej služby, uzatvorenou s prijímateľom sociálnej služby, v súlade so všeobecne záväzným nariadením obce (určuje konkrétne sadzby úhrady za domácu opatrovateľskú službu v súlade s uplatňovanou sociálnou politikou v území).

Neverejní poskytovatelia domácej opatrovateľskej služby určujú sumu úhrady za túto sociálnu službu, spôsob jej určenia a platenia úhrady zmluvou o poskytovaní tejto sociálnej služby, uzatvorenou s prijímateľom sociálnej služby, v súlade s aktuálnym cenníkom sociálnej služby, ktorý zverejňujú na svojom webovom sídle alebo na inom verejne dostupnom mieste, najviac vo výške ekonomicky oprávnených nákladov znížených o zákonom o sociálnych službách vymedzený príjem získaných na podporu sociálnej služby z verejných prostriedkov (ide o neverejných poskytovateľov sociálnej služby, ktorí neposkytujú sociálnu službu s cieľom dosiahnuť zisk).

Zákon o sociálnych službách ustanovuje povinnosť prijímateľa domácej opatrovateľskej služby platiť úhradu za poskytovanú sociálnu službu podľa svojho príjmu a majetku a ustanovuje spôsob posudzovania a zisťovania príjmu a majetku. Zákon o sociálnych službách chráni prijímateľa domácej opatrovateľskej služby pred platením úhrady za túto sociálnu službu neprimeranej jeho príjmu a majetku v čase platenia tejto úhrady, ak o poskytovanie tejto sociálnej služby alebo o zabezpečenie jej poskytovania u vybraného poskytovateľa sociálnej služby, fyzická osoba, odkázaná na túto sociálnu službu, písomne požiadala príslušnú obec. Ide o garantovaný zostatok z príjmu po zaplatení úhrady vo väzbe na sumy životného minima. Po zaplatení úhrady za domácu opatrovateľskú službu musí prijímateľovi sociálnej služby zostať mesačne z jeho príjmu najmenej 1,4-násobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Prijímateľ domácej opatrovateľskej služby je povinný v čase platenia úhrady za túto sociálnu službu platiť úhradu za sociálnu službu len v takej výške, aby mu z príjmu zostala výška garantovaného zostatku. Nezaplatená časť úhrady za domácu opatrovateľskú službu sa však vymáha postupne od zaopatrených plnoletých detí a rodičov, ak sa ich príjem spoločne neposudzuje a spoločne nezapočítava s príjmom prijímateľa sociálnej služby. Aj týmto povinným osobám zákon o sociálnych službách garantuje povinný zostatok z príjmu po zaplatení úhrady vo výške 1,65-násobku sumy životného minima.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vytvára zdrojové predpoklady na plnenie pôsobnosti obcí pri poskytovaní domácej opatrovateľskej služby aj poskytovaním finančnej podpory obciam i neverejným poskytovateľom sociálnych služieb na spolufinancovanie sociálnych služieb vo vybraných zariadeniach

sociálnych služieb na lokálnej úrovni, a to podľa druhu sociálnej služby a počtu miest v tomto zariadení v súlade so svojou pôsobnosťou podľa zákona o sociálnych službách (napr. 320 eur/miesto/mesiac v zariadení opatrovateľskej služby a v zariadení pre seniorov, 330 eur/miesto/mesiac pre obce v domove sociálnych služieb a v špecializovanom zariadení, 184 eur/ miesto/mesiac v dennom stacionári). Odľahčuje sa tým výdavková časť rozpočtov obcí v oblasti finančnej podpory sociálnych služieb v ich pôsobnosti tak, aby obce mohli plniť svoju pôsobnosť pri poskytovaní finančnej podpory domácej opatrovateľskej služby vo svojom územnom obvode. Rast ekonomiky SR spojený aj s konsolidáciou verejných financií vytvára zdrojové predpoklady aj na náležité plnenie samosprávnych pôsobností samosprávnych orgánov v sociálnej oblasti.

3. *V prípade, že nebude možné zabezpečiť platby cez programy eurofondov, je pripravená alternatíva formou sociálneho balíčka?*

Mechanizmy legislatívnej podpory dostupnosti domácej opatrovateľskej služby som podrobne uviedol v odpovedi č. 2. Nad rámec tejto odpovede uvádzam, že výkon pôsobnosti obcí a vyšších územných celkov pri poskytovaní sociálnych služieb je výkonom ich samosprávnej pôsobnosti, kde zdrojové predpoklady sú vytvorené daňovým prerozdeľovacím systémom – posilnením vlastných daňových príjmov obcí a vyšších územných celkov, a to po uskutočnenej fiškálnej decentralizácii. Na základe pozitívneho vývoja ekonomiky SR, spojenej aj so zvyšovaním zamestnanosti, sa predpokladá aj vyšší výnos daní z príjmu zo závislej činnosti, ktorá je najstabilnejším a najvýnosnejším zdrojom vlastných príjmov obcí a vyšších územných celkov na výkon ich samosprávnych pôsobností, a tým aj na napĺňanie ich pôsobnosti pri poskytovaní sociálnych služieb. Ako podporný nástroj na udržanie a rozvoj domácej opatrovateľskej služby, vrátane jej kvality tak, aby zodpovedala potrebám odkázaných fyzických osôb, bude aj v novom programovacom období realizované projektové financovanie prostredníctvom Národného projektu Podpora opatrovateľskej služby so spoluúčasťou prostriedkov Európskeho sociálneho fondu, ktoré zohľadňujú skúsenosti aplikačnej praxe doteraz realizovaného národného projektu tohto zamerania, ale najmä potreby fyzických osôb, odkázaných na domácu opatrovateľskú službu a akcent na ich sociálne začlenenie. Zdôrazňujem, že cieľom realizácie tohto národného projektu nie je finančná podpora poskytovateľov domácej opatrovateľskej služby, ale prioritne podpora zabezpečenia prístupnosti a dostupnosti domácej opatrovateľskej služby pre fyzické osoby, ktoré sú na ňu odkázané tak, aby zodpovedala ich potrebám.

4. *Nebolo by načas prijať nový zákon o sociálnych službách na zlepšenie stavu sociálnych služieb a ich financovania systémovými opatreniami?*

Potrebu komplexne a systémovo riešiť financovanie sociálnych služieb na lokálnej i regionálnej úrovni, a to i s participáciou prostriedkov štátneho rozpočtu vnímam ako jednu z kľúčových úloh Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Konkrétne nastavenia zmien systému financovania sociálnych služieb sa však musí vysporiadať so skutočnosťou, že v tejto oblasti prišlo v minulosti k systémovej decentralizácii samotného zabezpečenia sociálnych služieb ako aj k decentralizácii finančných zdrojov na úroveň samosprávnych orgánov. Preto nastavenie optimálneho systému financovania sociálnych služieb vyžaduje zvýšené úsilie hľadať komplexné riešenie na viacerých úrovniach. Za účelom uvedeného je aj v súčasnosti na pôde rezortu zriadená pracovná skupina s prizvanými zástupcami Združenia samosprávnych krajov SR, Združenia miest a obcí Slovenska, Únie miest Slovenska a zástupcov relevantných mimovládnych organizácií, ktorý spolupracujú na príprave legislatívnych zmien v oblasti sociálnych služieb, pri tvorbe národných politík na zabezpečenie dostupnosti a udržateľnosti sociálnych služieb.

Vážený pán poslanec,

verím, že z uvedeného vysvetlenia je zrejmé, že zabezpečenie opatrovateľskej služby pre občanov odkázaných na pomoc inej osoby nie je finančne zabezpečované prostredníctvom prostriedkov zo štrukturálnych fondov Európskej únie a v žiadnom prípade nie je ambíciou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR suplovať takýmto spôsobom kompetencie a povinnosti samosprávnych orgánov.

S pozdravom

Vážený pán
Ján Mičovský
poslanec
Národnej rady
Slovenskej republiky
Bratislava